

Jajko Lemova - od prostych rozwiązań do technik uczenia się w Siódemce.

Techniki stosowane w Siódemce, pozwalają uczniom i nauczycielom osiągać cele w procesie uczenia się na zasadzie dokładania (zmieniania) kolejnych koralików. Wprowadzone techniki są również obrazem Szkoły, jej reklamą, a dla nauczycieli – gotowym przepisem na skutecznie przeprowadzone zajęcia. Co najważniejsze – lekkość technik pozwala naszym uczniom przewidywać proces uczenia się i doświadczać jego jednolitości na większości zajęć edukacyjnych. Trochę jak to tytułowe jajko, w odniesieniu do Jajka Kolumba, a więc prostym rozwiązaniu pozornie trudnego zagadnienia, dokonujemy przewrotu wybierając, dostosowując lub tworząc proste techniki dla szkolnych problemów. *„Na obiedzie, podczas którego inni goście, zazdrośni o sukcesy Kolumba, próbowali zdyskredytować jego odkrycia, twierdząc, że przepłynięcie przez ocean to najprostsza rzecz na świecie, Kolumb spytał, kto z nich potrafi postawić jajko w pionie. Kiedy nikomu się nie udało, Kolumb dokonał tego nadtlukując lekko skorupkę, na co nikt przed nim nie wpadł. Zapytał ich wtedy, czy jest coś prostszego od tego, o czym przed chwilą mówili, że jest niemożliwe. Każdy potrafi to zrobić, po tym, jak mu pokazano jak – powiedział Kolumb”*

źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Jajko_Kolumba

Poniżej, opis kilku technik stosowanych w Siódemce:

Wysokie wymagania

BEZ PRZEBACZENIA czyli Praktyka czyni mistrza

Jeśli na początku lekcji uczeń nie potrafi odpowiedzieć na zadane przez nauczyciela pytanie, to podczas zajęć uczeń ten powinien mieć możliwość zmierzenia się z danym pytaniem ponownie, a pomocne w tym względzie mogą być następujące sposoby pracy: nauczyciel podaje odpowiedź – uczeń powtarza za nim, kolega z klasy udziela odpowiedzi – uczeń powtarza za nim, nauczyciel udziela wskazówki – uczeń wykorzystuje ją, by odpowiedzieć na pytanie, kolega z klasy udziela wskazówki – uczeń wykorzystuje ją, by odpowiedzieć na pytanie. W uczniu wyrabia się przekonanie, że nawet jeśli w danym momencie nie potrafi odpowiedzieć na zadane pytanie, to z pewnością uda mu się to pod koniec zajęć. Jednocześnie, uczeń wie, że próba „uciekania” od odpowiedzi z lenistwa lub „dla świętego spokoju” nie odniesie rezultatu.

LICZY SIĘ POPRAWNOŚĆ:

Nauczyciel i uczniowie wiedzą, że za poprawne wypowiedzi uznajemy te, które nie wymagają korekty ze strony nauczyciela, np. dopowiedzenia brakującej informacji. Udzielając pochwały, należy wyraźnie zaznaczyć, że doceniamy zaangażowanie, co nie jest jednoznaczne z opanowaniem materiału. Nauczyciel powinien również zadbać, by uczniowie w swoich wypowiedziach posługiwali się terminami naukowymi. Ważne jest, aby uczniowie rozumieli, że mogą wspólnie dojść do w pełni poprawnej odpowiedzi, a żaden etap tego procesu nie podlega ocenie lub krytyce. Jest to po prostu proces uczenia się.

GUMA DO ŻUCIA czyli Rozwiń swoją myśl

Nauczyciel nie powinien poprzestać na wydobyciu od ucznia poprawnej odpowiedzi, ale zadać mu jeszcze kilka dodatkowych pytań, które zmobilizują go do kreatywnego myślenia na bazie zweryfikowanej wiedzy, np. matematyk może poprosić ucznia, by rozwiązał zadanie wykorzystując inny wzór.

MÓW JAK MISTRZ czyli Forma podawcza też jest ważna

Nauczyciel zwraca uwagę, czy uczeń wypowiada się pełnymi zdaniami, poprawnie pod względem gramatycznym, eliminuje wyrażenia potoczne i slangowe z wypowiedzi ucznia. Nauczyciel zwraca uwagę, by uczeń wypowiadał się głośno i wyraźnie wśród swoich rówieśników.

CEŃ TO, CZEGO UCZYSZ czyli To jest ważne

Nauczyciel powinien utożsamiać się z nauczonymi treściami i nie może zakładać, że dana lekcja będzie dla uczniów nudna lub zbyt techniczna. Powinien podchodzić do celów zajęć z pełnym entuzjazmem i przekazać ich wagę i znaczenie. Nauczyciel nie powinien zanadto upraszczać nauczanego materiału: lepiej jest stawiać wysokie wymagania i zachęcać uczniów do pracy, gdyż wpływa to pozytywnie na ich samoocenę.

Dobrze zaplanowane zajęcia

PLANUJ OD KOŃCA czyli cel uświęca środki

Planując zajęcia, należy w pierwszej kolejności uświadomić sobie, czego chcę w danym dniu nauczyć swoich uczniów. Nauczyciel powinien nawiązać do treści stanowiących bazę do opanowania danego materiału, a nauczanych wcześniej i zastanowić się, jak zweryfikuje poziom opanowania nauczanych treści. Nauczyciel powinien tak dobrać ćwiczenia, zaplanować zajęcia, by mieć pewność, że uczniowie bez większych problemów osiągną założone cele.

PO NITCE DO KŁĘBKKA czyli O tym należy pamiętać...

Materiał powinien być tak dobrany, by możliwa była jego realizacja podczas pojedynczych zajęć. Każde zajęcia powinny weryfikować stopień opanowania materiału przez uczniów, a każde ćwiczenie powinno być tak dobrane, by zbliżało ucznia do osiągnięcia założonych celów. Nauczane treści powinny być ściśle skorelowane z umiejętnościami, których opanowanie zapewni uczniowi dalszy swobodny rozwój w szkole ponadpodstawowej.

NA SKRÓTY czyli Do celu jak najkrótszą drogą

Nauczyciel powinien zwięźle i przejrzyście wyjaśniać nauczane treści i zadbać o to, by zajęcia cechowała różnorodność wykorzystywanych ćwiczeń. Nauczyciel powinien pamiętać, że nie ma dwóch takich samych lekcji. Nauczyciel powinien tak zaplanować lekcję, aby osiągnąć cel najszybciej jak to możliwe i w najprostszym sposobie.

CO ZA DUŻO TO NIEZDROWO

Nauczyciel powinien zadbać, by na ścianach nie było zbyt dużo materiału stymulującego. Jeśli decydujemy się na umieszczenie na gazetce szkolnej lub klasowej prac uczniów, zadbajmy, by były to prace spełniające wymogi stawiane w procesie uczenia się. Nauczyciel może dodać do nich swój komentarz tak, by były one punktem odniesienia dla innych uczniów.

Struktura i organizacja lekcji

HACZYK czyli Na początek zaciekawić!

Nauczyciel powinien na początku lekcji wykorzystać element zaskoczenia tak, by wyzwolić wśród uczniów entuzjazm i zaciekawić ich nauczonymi treściami. W charakterze swobodnego 'wabika' można opowiedzieć anegdotę, zadać zagadkę, czy wykorzystać ciekawą ilustrację wprowadzającą w temat. W Siódemce haczykami bywają również zadania wyprzedzające (kolejna technika), fragmenty filmów, akcenty muzyczne lub gesty.

DRABINA czyli Małymi krokami do celu

Trudniejsze zadania nauczyciel powinien podzielić na etapy. Wskazane jest, by jasno określić, wręcz nazwać, każdy z etapów w sposób jednoznaczny i łatwo zapadający w pamięć. Nauczyciel powinien również precyzyjnie określić do zdobycia jakiej umiejętności powinien doprowadzić ucznia dany etap i co z tego wynika.

ZŁOTE MYŚLI czyli Zeszyt

Nauczyciel powinien zwrócić uwagę, by uczniowie prowadzili notatki odręcznie i upewnić się, by uczniowie w sposób przejrzysty i zrozumiały (dla siebie!) robili notatki z lekcji i umieli z nich korzystać w trakcie i po zajęciach. Dzięki m.in. tej technice, pracujemy w Siódemce na większości przedmiotów bez zeszytów ćwiczeń, a na przedmiotach kreatywnych również bez podręczników!

CZAS UCIEKA czyli Kto daje z siebie więcej: nauczyciel czy uczeń?

Nauczyciel powinien zadbać, by to uczniowie częściej zabierali głos na zajęciach, motywować ich do myślenia. Jednym ze sposobów, by to osiągnąć jest tzw. 'pozorowana niewiedza' (np. nauczyciel pyta uczniów: „Czy ja dobrze to rozumiem?"). Nauczyciel może również zamiast jednego pytania zadać kilka naprowadzających, poprosić uczniów, by dokończyli jego wypowiedź lub podali przykłady ilustrujące omawiane zasady.

DLACZEGO? czyli Argumentacja

Nauczyciel powinien zapewnić uczniom możliwość argumentowania swoich wyborów bez względu na to, czy udzielona przez nich odpowiedź jest poprawna, czy może błędna. Przedstawiona przez ucznia argumentacja daje nauczycielowi wgląd w to, w którą stronę zmierza jego proces myślowy

Zaangażowanie na zajęciach

WSZYSCY NA POKŁAD czyli Na chybił trafił!

Nauczyciel powinien wymagać od swoich uczniów aktywnego uczestnictwa w zajęciach. W tym celu nauczyciel wywołuje do odpowiedzi uczniów bez względu na to, czy sygnalizowali swoją gotowość, czy nie. Wywoływanie uczniów do odpowiedzi na chybił trafił daje nauczycielowi możliwość skutecznego monitoringu (nauczyciel jest w stanie na bieżąco określić poziom opanowania omawianych zagadnień), a także pewność, iż zajęcia nieznacznie (jeśli w ogóle) będą odbiegać od nakreślonych ram czasowych (nauczyciel nie czeka na ochotników, lecz sam wyznacza uczniów do wypowiedzi lub wykonania ćwiczenia). Nauczyciel wykorzystując tę technikę, wysyła wyraźny sygnał, iż liczy się dla niego zdanie każdego z uczniów, musi jednak biorąc pod uwagę poziom każdego z nich umiejętnie podzielić pracę na zajęciach. Obecność tej techniki na zajęciach powinna być utożsamiana z możliwością wypowiedzenia własnego zdania przez ucznia, nie zaś z przykrą koniecznością. Należy dodać, że w Siódemce już dawno zrezygnowaliśmy z oceniania wypowiedzi i odpowiedzi ustnych wyrażanych stopniem. Uczniowie wiedzą, że *Na chybił trafił* ma wzbudzić ich zainteresowanie, uwagę i pokazać nauczycielowi poziom zrozumienia zagadnień. Realizując tę technikę, stosujemy patyczki we wszystkich klasach i oddziałach!

MYŚLĘ WIĘC JESTEM czyli 1,2,3

Zanim nauczyciel poprosi konkretnego ucznia o odpowiedź na zadane pytanie, może dać mu czas do namysłu poprzez umiejętny dialog z klasą i zachęcanie wszystkich do zastanowienia się nad odpowiedzią. Pamięamy również o tym (kolejna technika w Siódemce): najpierw pytanie, potem wybór odpowiadającego.

LAS VEGAS czyli Co za dużo to niezdrowo

Jest to swoisty przerywnik, przybiera formę zabawy i rozrywki podczas zajęć. Nauczyciel może w tym czasie zaśpiewać wraz z uczniami fragment piosenki, ogłosić konkurs na najlepszą inscenizację wybranego fragmentu czytanki, zastosować ćwiczenie relaksacyjne, rekreacyjne. Nauczyciel powinien jak najbardziej urozmaicić ten czas, np. zasugerować, by uczniowie podczas swych występów mówili na przemian szeptem lub donośnym głosem, czy klaskali, gdy tylko usłyszą wskazane słowo, udawali wypowiedź reklamową lub zainicjowali teleturniej. Las Vegas musi być jednak związany z tematyką lekcji i nie może być dłuższy aniżeli 3 – 5 minut.

KTO PYTA NIE BŁĄDZI czyli O sztuce zadawania pytań

Nauczyciel powinien starać się nauczyć swoich uczniów myśleć konstruktywnie i umiejętnie wyciągać wnioski. Szczególnie pomocna wydaje się przy tym umiejętność zadawania właściwych pytań we właściwym czasie. Pytania mają na celu naprowadzenie uczniów na właściwe schematy myślowe, gdy przedstawiony zostaje nowy materiał i stymulowanie zaangażowania uczniów na zajęciach, zachęcanie uczniów do korekty popełnionych wcześniej błędów i sprawdzenie stopnia opanowania nowego materiału. Pytania powinny być jednoznaczne i odwoływać się do znajomości konkretnego zagadnienia. Nauczyciel powinien zadawać pytania od najprostszego po bardziej

skomplikowane. Pytania powinny być tak parafrazowane, by nadal dotyczyły tego samego zagadnienia i nie mogą ograniczać się do pojedynczych słówek pytających, np. „A jak?” Kluczowe pytania, nauczyciel może na początku zajęć zapisać na tablicy tak, by przyświecały one całemu procesowi myślowemu, który uczniowie muszą przejść na zajęciach. Nie należy oczekiwać, iż na wszystkie przygotowane pytania nauczyciel uzyska poprawne odpowiedzi. W Siódemce powstały kolejne techniki wokół Sztuki zadawania pytań: Nie pytaj o to, co wiesz oraz Tak, ale... Tak, i

CZYTAJ czyli o mądrości słowa pisanego

Każdy nauczyciel, bez względu na specjalizację, powinien dołożyć wszelkich starań, by na jego przedmiocie uczniowie czytali więcej, płynniej i co najważniejsze ze zrozumieniem. Jest to warunek konieczny na drodze do opanowania przez uczniów umiejętności świadomego korzystania z informacji zawartych w słowie pisanym. Ucząc czytania ze zrozumieniem, nauczyciel powinien zwrócić uwagę, czy wszyscy uczniowie są tak samo zaangażowani w pracę z tekstem, wymagać od uczniów umiejętności posługiwania się nowo poznanymi słowami w innych kontekstach. Wyznaczając ucznia do głośnego czytania, nauczyciel nie powinien wskazywać momentu, gdzie nastąpi zmiana wśród czytających, ale wyznaczyć zmiennika dopiero wówczas, gdy zaistnieje taka potrzeba, należy często zmieniać czytających na głos uczniów i wskazane jest, by w przypadku trudnych tekstów niektóre fragmenty na głos odczytał nauczyciel. Wiele fragmentów mogą odczytywać uczniowie w chórze. Warto również przeplatać odczytywany na głos tekst elementami dyskusji.

Kultura zachowania się w klasie

DZIEŃ DOBRY czyli Ramy lekcji

Nauczyciel powinien jasno określić i przestrzegać ustalonych wzorców zachowania na początku każdego zajęcia. Uczniowie powinni wiedzieć, co następuje po przywitaniu i jak przygotować się do lekcji. W Siódemce, klasy młodsze wchodzi do sali lekcyjnej i na stojąco witają się z nauczycielem, młodzież wchodzi do sali na zaproszenie znajdującego się w klasie nauczyciela. Wszyscy uczniowie rozpakowują plecaki dopiero po powitaniu z prowadzącym zajęcia. Również zakończenie zajęć sygnalizuje nauczyciel prosząc uczniów o powstanie i dziękując im za spotkanie. Dopiero potem uczniowie mogą spakować swoje rzeczy. Technika ta ma na celu wykształcenie kultury organizacyjnej zajęć i wskazania osoby prowadzącej zajęcia.

ZASŁUŻONE czyli Pochwały

Uczniowie, którzy wyróżniają się zaangażowaniem na zajęciach, powinni spotykać się z uznaniem nie tylko ze strony nauczyciela, ale i kolegów z klasy. Nauczyciel może inicjować zachowania, które stanowią wyraz uznania ze strony rówieśników i jednocześnie bawią wszystkich, np. głośne oklaski. W Siódemce pracujemy również z naszą techniką Tyle samo uwag, ile pochwał (oby więcej). Polega ona na tym, aby wytworzyć wśród nauczycieli i uczniów przynajmniej równowagę między chwaleniem i nagradzaniem. Jeśli muszę na przykład, jako nauczyciel, skorygować zachowanie ucznia, powinnam pamiętać, aby pochwalić przynajmniej jednego ucznia, przekazując mu pochwałę bezpośrednio lub wpisując ją do dziennika bądź informując o niej rodziców podczas rozmowy telefonicznej.

CHWALENIE TEŻ SZTUKA czyli Nie chwal za bylejakość

Pochwały jako narzędzie pracy nauczyciela powinny być kierowane do uczniów za osiągnięcie konkretnego etapu w realizacji celów. Częste pochwały „za nic” bywają interpretowane przez uczniów jako próba niwelowania ich słabszych wyników. Chwalenie za bylejakość uczniowie odczytują jako manipulację, a nie jak motywację.

Pochwała nie może być zatem ogólnikiem, a chwając, nauczyciel powinien jasno odnieść się do tych zachowań i podjętych przez uczniów działań, których obecność na zajęciach jest wskazana. Pochwała powinna być zatem szczerą i wyrażoną na forum klasy. Nauczyciel powinien pamiętać, że chwalić należy przykładową pracę ucznia i osiągnięte wyniki, a nie jego potencjał.

TO NIE JEST LEKCJA WYCHOWAWCZA

Każde niepożądane zachowanie ucznia powinno być skorygowane w najmniej widoczny i angażujący innych uczniów i nauczyciela sposób. Takie zakłócenie musi być szybko zniwelowane, aby zajęcia toczyły się zgodnie z założeniem i celami zajęć. Dobrze, aby uczniowie rozumieli krótki komunikat np. mój brzmi: *To nie jest lekcja wychowawcza, nie akceptuję takiego zachowania.* Jeśli sytuacja jest poważniejsza, nauczyciel powinien niezwłocznie po zajęciach zwrócić się do wychowawcy i przekazać niepokojące go obserwacje. Dzięki stosowaniu tej techniki, uczniowie wiedzą, że lekcja matematyki jest lekcją matematyki. Oczywiście, zdarzają się uczniowie i sytuacje, w stosunku do których podejmujemy natychmiastowe działania interwencyjne. Nie ma jednak prób odejścia od celów zajęć i tzw. zagadywania nauczyciela.

SZTUKA UPOMINANIA czyli Dziura w spodniach

Uczymy się i naszych uczniów upominać w sposób jak najmniej interwencyjny. Zwracamy uwagę tak, jak chcielibyśmy, aby zwrócono ją mnie – nauczycielowi, gdybym miała np. dziurę w spodniach. W sposób dyskretny podejź do ucznia i zwróć mu uwagę lub skoryguj jego zachowanie.

KAŻDA MINUTA NA WAGĘ ZŁOTA

Nauczyciel powinien pamiętać, iż bez względu na wiek uczniowie tracą umiejętność skupienia uwagi na nauczanych treściach po około 10 minutach, dlatego ważne jest, by podczas zajęć wystąpiła różnorodność zadań i wymogów. Podczas zajęć nauczyciel powinien starać się angażować jak największą liczbę uczniów.

Nauczyciel powinien wykorzystać każdą nadarzającą się sposobność do zadawania pytań kontrolnych i podsumowujących dotychczas przerobiony materiał. Pod koniec każdego zajęcia nauczyciel powinien w zarysie nakreślić tematykę kolejnej lekcji i przedstawić w miarę możliwości zrealizowany w danym dniu materiał tylko jako pewien etap do szerszego poznania nauczanych treści. Nauczyciel powinien wyraźnie zaakcentować potrzebę właściwego wykorzystania każdej minuty na zajęciach. W tym celu może na przykład zakomunikować uczniom, iż na pytania związane z przygotowaniem się do lekcji lub inne, które pojawią się w trakcie zajęć (odbiegające od celów) będzie odpowiadać tylko i wyłącznie podczas pierwszych trzech minut oraz podczas godziny dostępności.